

na veliki škodi. Od ostalih 39 $\frac{1}{2}$ milijona bi se nekaj rabilo za izboljšanje poljedelstva, obrta in trgovine v Avstriji, drugo pa za uže gori navedene namene.

Koga pa bi zadeli ti novi davki najhuje? Gotovo siromaka, ki reči, katerim se hoče davek zvišati, najbolje upotreblja. Čudno, da vlada išče denarja vedno le pri tistih, ki ga imajo najmanj. Ali bi ne bilo denarja laglje dobiti, če bi se obdačile kočije, služabniki, ki nosijo na svojih livrejah srebrne gumbe, konji za tekanje, bicikli, ali če bi se enkrat v redu naložilo tistim židom, ki igrajo na borzi z milijoni? Je pač uže tako, da liberalni gospodje, ki se njim od nekdanj godi le dobro, za revno ljudstvo srca nimajo. Na Spodnjem Avstrijskem je deželni zbor pred kratkim bil sklenil, da se naj akcijskim družbam, ki sestojé malone le iz najbogatejših židov, k pridobitnemu davku naloži se 30% doklade, ali vlada pre dotičnega sklepa cesarju ne mara predložiti, da bi dobil veljavo; spominjamo se tudi, da je vlada pred ne baš davnim s sklepom tistega deželnega zbora, da bi namreč oni bogataši, ki pri svojih konjskih dirkah visoke svote vadljajo, za to zabavo plačevali davek, storila ravno tako, to je, da ga ni predložila.

3. O uravnavi valute. Veljava našega denarja jela se je, kakor znano, uravnavati uže 1892. leta; a to delo še ni dovršeno. Ne bodemo te stvari nadrobneje razpravljali, ker nam manjka, da bi mogli biti popolnoma jasni, prostora. Zato naj zadošča, da povemo, da bode vlada petake in petdesetake odstranila, na mesto njih pa dala izdati papirni denar, veljajoč po 10 kron, in srebrnega po 5 kron. Tudi naj se jame prej ko slej splošno računati po novi zlati veljavi.

4. O avstrijsko-ogrski banki. Tudi tukaj nam je biti krajšim, nego smo radi. Leta 1878. osnovala se je vsled povoda obeh vlad velika akcijska družba, imajoča 150.000 akcij po 600 gld.; prvotni kapital te družbe torej znaša 90 milj. gold. Akcionarji so, kakor si je lahko misliti, večidel bogati židje. Ta družba, kateri je namen le denarni »gešeft« in sicer v prid akcionarjem in v prid državi, je od skupne vlade dobila določene pravice, pa tudi dolžnosti, ki je ima do države in sploh, toda le za določeno dobo, in se imenuje s svojo naredbo vred avstrijsko-ogrska banka. Vsled teh pravic na pr. izdaja desetake, stotake in tisočake, ki se zato imenujejo, kakor je na njih zapisano »Banknote,« dočim so petaki in petdesetaki »Staatsnote,« ker je izdaja država. Sedaj bi bilo treba, če se naj banka še nadalje ohrani, njena pravila ali takozvani »privilegij« zopet

podaljšati, ali izpremenjenega ali neizpremenjenega. Skupna vlada želi, da se podaljša do konca l. 1910., toda da se določbe nekoliko izpremené.

Z ozirom na vodstvo omenjamo, da ima generalnih svetnikov v prihodnje biti 6 avstrijskih in 6 ogrskih. Pri pravicah hočejo Ogrri nam vedno najmanje biti jednaki, pri dolžnostih, pri plačevanju pa se vlečejo na stran ter nam prepuščajo prvo mesto. Določeno je tudi, da bodete v prihodnje obe vladi banko nadzorovali, ne samo da se drži zakonov in pravil, ampak tudi da varuje državno korist. Sploh bode jela vlada bančnim akcionarjem in vodstvu bolj na prste gledati; v tem smislu ima nagodba precej natančnih določil. Od čistega dobička pa bodo dobivali delničarji le po 4% namesto 7% kakor doslej; zato se pa delniška glavnica zviša od 90 na 105 milijonov gold. Povprek znaša čisti dobiček 7 mil., od katerih dobé delničarji 5 $\frac{1}{2}$ milij. gld., vlada pa 1 $\frac{1}{2}$ milij. gold. Ta dohodek se pa bode v prihodnje tako delil, da dobiva Avstrija 60, Ogrska pa 40%. Bralec, ali te to ne dirne precej ob možgane? Pri plačevanju velja razmerje 70 in 30, pri dobivanju pa 60 in 40. Človek ne ve, kaj bi rekel, ali se tako z nami dela navlašč, ali pa je vendar slabost.

To bi torej bili v glavnih potezah predlogi avstrijsko-ogrske nagodbe, za kakoršne ste se vladi zjedini, in kakoršni bi naj obveljali. Koristnega je za tostransko polovico pičlo malo v njih, z večjega in v najbistvenejših delih pomenjajo za nas, da se moramo ogrskim židom dati izsesavati, odsedaj naprej še huje kakor doslej, zraven tega pa višje davke plačevati.

Kam še pridemo? Dotlej pa gotovo ne bode bolje, dokler se ne izkopljemo in otresemo peklenškega liberalizma, v kojega smo zakopani čez glavo.

Pisma s Kranjskega.

VI.

Dolgo že nisem ničesar sporočil, kako se nam na Kranjskem godi. Vzrok mojemu molku je bilo jedino to, da se zadnji čas ni zgodilo v našem političnem življenju nič novega in pomenljivega.

Zdaj pa se vendar-le oglašam, in zakaj? Tudi sedaj se ni zgodilo nič pomenljivega, a — molk sam, ki vlada v naši deželi zadnji čas, je postal pomenljiv! Zato Vam moram tudi o »kranjskem molku« kaj sporočiti in

povedati, kaj nama govori. Malo čudno, kaj ne da? A resnica je, da se véasih z molkom več pove, nego pa z mnogimi besedami. Saj je že modri Salomon rekel: »Besede modrih se slišijo v molku bolj nego pa krik prvaka med neumneži.« In te besede bodo, kakor se kaže, dobivale pri nas vedno več veljave.

Kranjska sprava je stara že par mesecev; nje uspeh je mir, vsaj na zunaj. »Na zunaj,« pravim, ker po pogodbi vstrajata še obe stranki kot taki; le molk sta si naložili, da si ne prideta navskriž. Torej na znotraj gotovo še ni miru, ker sicer bi dveh strank ne bilo treba. V tem znamenju molka in navideznega miru se je zvršila z liberalne strani občinska volitev v Ljubljani, s katoliške strani pa pred tednom dni dopolnilna volitev za državni zbor na Dolenjskem, kjer je bil izvoljen g. Vencajz.

Glasili obeh strank na Krnjskem sta zelo rezervirani; menda se hočeta docela izmolčati. Meni se zdita kakor mladenič in deklé, ki imata vsak svoj dom in sta si sosedá; pa med seboj imata vedno prepire zaradi posesti. Naveličana prepirov se dasta poročiti, a le — »propter angustiam loci,« in s tem pogojem, da bota še poslej vsak na svojem domu živela in po svoje gospodarila, drug drugemu ne škodovala. Nastane med njima sprava, mir, — molk. Oba molčita, delata vsak za-se, a drug drugemu ne zaupa, temveč si gledata oprezno pod prste. In vse to, čeprav sta zvezana! Skupaj si ne upata, ker se ne ve, kdo bo — hlače nosil.

In tako mučno razmerje je med našima strankama. Dali sta si zaročne slov. prstane, a vsaka je ostala v svojem domu in hoče ostati tudi v bodoče. Vsaka po svoje gospodarila in molči. Zaupanja med njima ni nobenega; vsaka gleda, da si ohrani svojo posest. Skupaj pa si ne upata gospodariti obeh hiš, ker se res ne ve, kdo bi hlače nosil, ali »ženin« ali »nevesta!« Seveda bi se »ženinu« bolj spodobilo, ker pri Slovencih tudi v politiki ženska emancipacija ni še prodrla tako daleč, da bi imela »ona« prvo besedo, čeprav je že več nego enkrat pokazala, da je energična in ima tako hud jezik, da je ne strahuje kmalu kdo.

Pa pustimo te podobe iz našega domačega življenja! Omenil sem jih le, ker »ländlich-sittlich!«

Le še en faktum s perspektivo!

Doslej je bilo vsako leto od pomladi do jeseni skoro vsako nedeljo na Kranjskem celo po več ljudskih shodov z veliko udeležbo in tudi z uspehom. Letos pa je že Kres tukaj, a bilo je le par malih shodov, o katerih niti »Slovenec« ni veliko poročal. . . . Molc je res lep in hvale vreden, a v pravi meri, o

»Naš škof« je odgovoril predstojnik občine, »kateriga si ti križal, ukazal nam je bežati in čakati, dokler nam Gospod ne odloči mučeniškega venca. Zdjajci z radostjo čakamo smrti.«

»Zatajite svojega križanega Boga, kateri samega sebe ni mogel rešiti in tem manj reši vas,« je nadaljeval namestnik. »Glejte, kip našega cesarja! Prinesite mu žrtev in svoboda je vaša!«

»Kako naj zatajimo mi za nas umrlega Odrešenika?« je odvrnil starešina. »Naša sveta vera nam prepoveduje darovati malikom. Mi izpolnjujemo svoje dolžnosti nasproti cesarju, in nasproti Bogu.«

»Potem umrjete,« je rekel namestnik. »Idite in se pripravite na smrt! Gledali bode solnčni vzhod raz križe.«

Ko so vojaki odvedli kristjane, poklical je namestnik dijakonico Perpetuo. Dolgo je motril pred seboj stoječo krasno žensko, katera je naivno, priprosto uprla vanj svoje velike, temne oči.

»Ti si Rimljanka,« je pretrgal ta napolned molčečnost. »Ne ugovarjaj, tvoj pogled te izdaja! Odreči se svojim verskim predsodkom in svobodna si!«

»Ne odpovem se,« je tiho a odločno odvrnila Perpetua.

»Nočem,« nadaljeval je namestnik, »da

bi tvoja lepota poginila na križu. Tebi se smeji življenje z vsemi radostmi, ako le hočeš. Vzajem te v svoj grad; ne sužnjica, ampak kot prosta gospa boš živela pri meni. Odpovej se in uredim ti življenje, na kojem te bodo tisoči zavidali.

»Jaz nočem živeti!«

»No, pa umri!« je dejal namestnik. »Odpeljite jo k onim. S tem svojeglavnim ljudstvom ničesar ne opraviš.«

III.

Za prihodnji dan določena smrt kristjanov se ni mogla izvesti, kajti že na dan obsodbe je namestnik prejel iz Rima cesarski ukaz, da naj nemudoma pošlje vse kristjane, ki jih ima pri rokah, za nameravano zverinsko gonjo v gledališču.

Za ujetnike je bila že pripravljena ladija, toda njih odprava se je nekoliko zakasnila vsled burje, ki je zadrževala ladijo v pristanišču. Medtem se je v ječi vršila tiha slavnost: Anton in Perpetua sta se navzlic bližajoči se jima smrti zvezala za celo življenje, — čegar dnevi so bili šteti; tudi z dnevi in urami sta bila zadovoljna. . . . Stari predsednik ju je poročil. Poroka se je vršila po noči, ko so stražniki spali.

Dva dni potem je barka dvignila sidro in odjadrala v morje. V Kapui je izkrcala

ujetnike in odtam so jih odvedli po Appijevski cesti v Rim. Ujetniki so šli, zvezani paroma; Anton in Perpetua sta hodila skupaj.

Deseti dan hoda popoldne so naši ujetniki zagledali od daleč velikansko mesto Rim. V solnčnih zarkih se je bliščalo zlato njegovih dvorcev in svetišč, lesketal se mramor pročelij in portikov! Ta splošna masa razkošnih zgradb, to izobilje zlata in mramora se je dozdevalo utrujenim revežem kakor bajka živahne fantazije.

A tam, v tem mestu jih je pričakovalo na tisoče ljudi, da bi se zabavali z njih smrtjo. — Krvoločni ljudje, ti Rimljani! Da bi se ne dolgočasili, morajo se kristijani dati raztrgati divji zverini.

V mraku je tolpa ujetnikov stopila v mesto. Kaka gnječa po ulicah! Kaj je bilo poulično vrvenje v Kartagenu v primeri s tem milijonskim prebivalstvom rimske stolice! Vojaki so s trudom delali prostor za poverjene jim ujetnike med poulično, razbrzdano druhaljo.

Ko so korakali preko foruma, na kojem je bilo bolj tiho nego na ulicah, tu mimo je Perpetua nizko sklonila glavo. Ondi je stal mramorni hram Veste, kjer je ona toli često izpolnjevala duhovne dolžnosti. Je-li bila takrat srečnejša nego sedaj? Nikakor ne! Njeno srce ni poznalo miru, kojega je zdajci

pravem času in na pravem kraju. Ako pa se le molči in molči, in se hoče z molkom vse doseči, pa se pri vsem tem v molku nič ne stori, temveč vse opusti in samemu sebi prepusti, potem tudi najboljši molk postane in mora postati osodepoln na vse strani! Vojev in vojencev se polasti kritična letargija... Sapienti sat!

Le še jedno vprašanje! Kdo ima od sprave korist in dobiček? Ali katoliška ali liberalna stranka? Ali morda slovenski narod sam? Vsakdo naj sam ugiba! Za javnost odgovor na to vprašanje še ni zrel, zato ga tudi ne dam! Za sedaj bodi dovolj!

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

D u n a j. Ministerski predsednik Thun je povabil Čeha in Nemce k zaupnim pogovorom, da se sporazumejo glede rešitve jezikovnega vprašanja. Toda pogovori so se kar morali opustiti, ker se Nemci niso hoteli pozivu odzvati. Taka je miroljubnost Nemcev.

Č e š k o. Glavno mesto Praga plava sedaj v samih slavnostih v spomin Palackyemu in v čast slovanskim časnikarjem. Nemški listi se hudujejo raditega, kar dokazuje, da so slavnosti za Slovane velikega pomena.

Š t a j a r s k o. Proračun za letošnje leto je dobil najvišje potrjenje. Primankljaja je čez 3 milijone, ki se bo pa pokrili s povišanjem davka na nekatera živila. — Zakon za ubožne zavode ni dobil najvišjega potrjenja.

K r a n j s k o. Letos v septembru se bo obhajala stoletnica rojstva slovenskega pesnika Koseskega. Čeravno njegove pesmi po obliki niso vzorne, vendar so ob svojem času veliko pripomogle k narodnemu preporodu Slovencev.

P r i m o r s k o. Umrli je v Gorici gospa Rozina Gabrščekova, soproga urednika »Soče«. Bila je vrla rodoljubkinja. — Socijaldemokratje in krščanski socijalisti se po shodih hudo gledajo. V Gorici in Podgori so bila v nedeljo viharna zborovanja.

G a l i c i j a. V tej deželi so nastali zadnji teden veliki nemiri, ki so bili naperjeni proti judom. Judje so prave pijavke za gališko ljudstvo, in zato ni čudo, da nastajajo nemiri.

Vnanje države.

V o j s k a. Kaj naj rečemo o ameriško-španjski vojski, da bi lahko čitateljem rekli:

polno, ni tudi poznalo sreče biti ljubljena in ljubiti.

Še nižje je sklonila glavo, da bi ne bila spoznana. To kar jo je čakalo kot pobeglo vestalko, če bi jo spoznali, je bilo hujske od smrti pod kremplji krvoločne zverine.

Blizu sodišča se je nahajala stara vojašnica pretorijancev Nerona. Leta je rabila za ječo iz dežele privedenim žrtvam gledališča. Semkaj so bili odvedeni kartagenski kristjani. Spravili so jih v veliko dvorano s tlakanim podom, na katerem so kraj sten ležale blazine. Vstrijc se je nahajal s stebri obkoljen dvor. Izmučeni potniki so precej poplegli spat.

Dobrodušni načelnik jetnišnice jih je obvestil, da se še igre niso pričele. Torej še nekaj dni življenja! Nobeden iz njih ne bi zatajil Kristusa, takisto pa tudi ni bilo nobenega, ki se ne bi radoval kazenske preložitve. Po priprosti večerji je spanec takoj zazibal trpine v mirno spanje.

Kruh in prizori, t. j. pravilna razdelitev moke, masla in vina in brezplačen dostop k bojem gladiatorjev in k drugim narodnim uprizoritvam, — evo s čim so si rimski vladarji skušali pridobiti leno in svojevoljno stolično druhal. Gorje cesarju, ki bi se bil drznil odreči milijonski mestni sodrgi igre!

To je nepreklicno resnično, kar vam danes poročamo! Kajti poročila z vojnega polja so tako nezanesljiva, da se gotovo jutri prekliče, kar se je danes z vso resnobo trdilo. Toda podajmo vsaj ta nezanesljiva poročila! O mestu Manili na filipinskih otokih se trdi, da se je že moralo Amerikancem udati. Drugi poročila pravijo, da se je le samo v veliki nevarnosti. Tudi pri Kubi imajo Amerikanci srečo. Posrečilo se jim je neki izkreati že veliko vojaštva na otok, ki bo španjske trdnjave napadalo tudi s suhega. Pa tudi nasprotna poročila ne manjkajo.

R i m. Sultan bi pri sv. očetu rad imel svojega poslanika. A temu se upira francoska vlada, ker bi potem izgubila pravico, da varuje katolike po Turškem pred neopravičenimi napadi.

N e m š k o. Pri volitvah v državni zbor sta dobila največ sedežev katoliška in socijaldemokratska stranka. Potrebno še je 188 ožjih volitev. — Za ožje volitve so se pogodile nekatere stranke, da se hočejo medsebojno proti socijalnim demokratom podpirati.

F r a n c o s k o. Slovit prijatelj delavcev, tovarnar Leo Harmel, namerava letos zopet s francoskimi katoliškimi delavci potovati v Rim, da se poklonijo sv. očetu in obišejo sveta mesta. — Melinejevo ministerstvo je dalo ostavko. Sanier bo neki prevzel sestavo nove vlade.

Č r n o g o r s k i. Na črnogorski meji so se pojavljali nemiri od strani turških podanikov. Sultan je pripravljen poravnati storjeno škodo. — Črnogorski prestolo-naslednik Danilo se misli baje poročiti z neko angleško kneginjo. Zaraditega je bil njegov oče pred kratkim na Angleškem.

K r e t a. Velevlasti so se zjediniše glede uprave na Kreti. Samoupravi bo načeloval odbor, izvoljen od narodne skupščine. Odbor pa bodo admirali velevlastij nadzorovali.

B e l g i j s k o. Najvišji vojaški dostojanstveniki grozijo odstopiti, ako se ne vpelje v Belgiji, kakor je to v vseh evropskih državah, stalna osebna vojaška dolžnost. Dosedaj služi v Belgiji pri vojakih le tisti, ki se nima s čim odkupiti, ali pa od bogatinov najeti namestniki. Vlada sama je za zahtevano preosnovo, a nima dosti moči. Država ne dobi nikogar, ki bi hotel pod sedajnimi odnošaji prevzeti vojno ministerstvo.

Pahnjen bi bil s prestola, tudi ako bi bil najboljši človek svojega časa. Ali ne samo za stolično druhal so bile potrebne rimskim cesarjem igre, s taistimi so se dali izborno vladati i višji sloji. Čim več igre, tem manj politike! Rimljan je za časa razpada cesarstva, imenitnik kakor prostak, stavlil igre višje nego vsa vprašanja notranje in vnanje politike. Toda jezdarjenje in dirke v cirkusu niso več zadovoljevale čezmerne strasti Rimljanov. Tudi glediške igre so jim postajale predolgočasne. Tedaj so se pojavile in kmalu izpodrinile vse druge igre — boji gladiatorjev in zverinsko mesarjenje. Do kakih razdivjanosti so dospeli boji gladiatorjev, se nam dandanes vidi skoro neverjetno. Cesar Trajan, jeden najbolj človekoljubnih rimskih cesarjev, je po vrnitvi z danavskega pohoda ustanovil narodne praznike, ki so trajali 123 dni. V teh dneh se je vojskovalo, to se pravi, radi zabave rimske druhal pobilo 12.000 gladiatorjev. Razkošje, vladajoče pri teh igrah, se ne da popisati: tako je na cesarjev ukaz jeden dan 300 borilcev v zlatem kopju stopilo nasproti uprav tolikemu broju v srebrnem oklopu.

Vstopnina za gledališča, kjer so se uprizarjale igre, se ni pobirala. Narod se je mogel zabavati zastonj po cele tedne. Vladarji Rima so nosili vse stroške, njih imena so se pro-

Cerkvene zadeve.

Pri Sv. Pavlu v Rimu.

Spisal dr. Fr. K.

Ko praznujemo spomin prvakov apostolov Petra in Pavla, obrača se pač naše srce nehote na oni posvečeni kraj, kjer sta ta dva odlična učenca Kristusova prelila svojo kri. Naše srce teži o njunem prazniku v večno mesto — Rim. Ker smo se ob svojem času s čitatelji »Gospodarjevimi« že pomenili o sv. Petru in njegovi velikanski cerkvi v Rimu, pojdimo sedaj v duhu k cerkvi njegovega tovariša, sv. Pavla.

Bilo je dne 29. rožnika l. 69. po rojstvu Gospodovem, vroč poletni dan, kakor je navadno o tem času v Rimu. Iz mamentinske ječe, ki se še dandanes vidi ob vznožju slavne kapitola, so osorni biriči prignali dva iznemogla starčka. Po obličju se jima vidi, da sta iz jutrovih dežel. Zamršena siva brada, raztrgano, borno oblačilo, upadlo lice, težke rjave verige, ki so jima napravile že rane na rokah in nogah, vse to svedoči, da sta že dalj časa ječala v temni, podzemeljski ječi. Peljejo ju po cesti, ki gre ob vznožju aventinskega holmca proti mestnim vratom. Na levo po hribu so se takrat razprostirali krasni vinogradi rimske gospode, na desno, ob Tiberi pa je bilo skladišče ali po latinsko »emporium« za blago, ki se je po ladjah dovažalo v Rim iz celega sveta. Trume raznih ljudi so srečavale biriče z jetnikoma in, dasi v Rimu ni bilo takrat nič novega, srečati na ulici uklenjene jetnike, vendar so se ljudje radovedno zgledovali, nekateri tudi dostavljali porogljive zabavljice. V Rimu je že nekaj časa cesar Neron hudo preganjal tiste, ki so verovali v Kristusa križanega. Zadnji čas se je raznesel glas, da sta vjeta tudi prvaka te »nove vere.« Danes se ima izvršiti nad njima smrtna kazen, če ne zatajita Kristusa in ne darujeta maliku Jupitru. Sedaj ju peljejo k zadnjemu »zaslišanju.«

Zunaj mestnega obzidja, na levo od ostijske ceste, je bila cesarska vila, kjer je takrat stanoval cesar Neron s svojim dvorom. Semkaj pripeljajo uklenjena starčka.

Zaslišanje je trajalo kratko časa. Moza nista hotela slušati cesarskega povelja, ker da je treba »Boga bolj slušati, kakor ljudi.«

Smrtna obsodba je izrečena. Iz palače ju pripeljejo na cesto. Tukaj sta se morala ločiti. Obrnil se je Pavel k Petru in mu rekel: »Mir bodi s Teboj, ti temelj cerkve in pastir vseh ovčič Kristusovih!« In Peter mu je odgovoril: »Pojdi v miru, ti oznanjevalec in

slavljala tem bolj, čim več se je bilo potrosilo za divje igre.

Še groznejše so bile gonje divje zverine. Na bojno torišče z divjimi zverinami so se prignale tolpe uplenjenih ali na smrt obsojenih kaznjencev. Iz početka so te gonje nosile značaj bojnega pravilnega boja dobro oboroženih izvežbanih borilcev z nekoliko ukročenimi divjimi zverinami, a kmalu se je to izpremenilo in divje krvoločne zveri so se izpuščale na slabo oborožene ali povsem neoborožene ljudi. Ako je ljudi nedostajalo, je divja zverina, gladna in razjarjena od pikanja razbeljenih žic, trgala druga drugo. Tudi take uprizoritve so se spremljale z neprimernim razkošjem. Najredkejše zverine so se dobivale za ogromne stroške iz najdaljnih krajev. Zgodovina nam jamči za istinitost števil, sicer bi ne šlo verjeti številu zverin, borečih se najedenkrat, v enem in istem dnevu.

Smešnica.

Ahacelj: »Katera očesa nič ne vidijo, čeprav niso oslepela?«

Becelj: »Kurja!«

Cecelj: »Izvrsten odgovor.«

Decelj: »Istina.«